

Durmuş Hocaoğlu

Diller Nasıl Gelişir?: I

Yeniçağ, “Analiz” ., 25 Ağustos 2006, Cuma., s.13
“Analiz” Sıra No: 434; 2006-096; Ağustos-09

YENİÇAĞ

Kıymetli okuyucularımdan aldığım elektronik mektupların bir bölümü doğrudan yazılarımın evsâfına müteveccih değerlendirmeler olup bunların ikisine kısaca temas etmek istiyorum. Bir kısmı, yazılarımın gazete köşe yazısından ziyâde dergi makalesi olduğu şeklindeki eleştiriler olup bunları da, tasvib edenler ve etmeyenler şeklinde ikiye ayırabilirim. Bu husus üzerinde şimdilik burada fazla durmadan bu tesbîtin kısmen doğru olduğunu kabûl ettiğimi ve fakat bunun bilinçli bir tercihin ürünü olduğunu belirtmekle yetinecek ve asıl olarak üzerinde durmak istediğim ikinci husûsa, kullandığım “dil”e geleceğim.

Yeniçağ okuyucularının Durmuş Hocaoğlu’nun yazı dili hakkındaki takdirleri de yine, lehte ve aleyhte olmak üzere ikiye ayrılabilir. Lehimde olanların görüşlerini zikretmeyi gerekli görmüyorum; diğerlerine gelince: Bir kısım okuyucum, yazılarımı anlayabilmek için “sözlük karıştırmak” zorunda kaldıklarını söylüyor, hattâ içlerinde sırf bu yüzden beni okumaktan vazgeçtiklerini bildirenler bile var; bir kısmı, aynı yazı içerisinde Arapça, Farsça, İngilizce v.b. farklı dil köklerinden gelen kelimeler yanında “yeni” kelimelerin de bulunduğunu yadırgadığını beyân ederken, bir kısmı ise bu yazı dilinin “Türkçe olmadığını” ileri sürerek, bendenizi, “*emr-i bi’l-mârûf, nehy-i ani’l-münker*” misillü, hak yola, yâni, “Öz Türkçe” kullanmaya dâvet ediyor; hattâ, “güzel Türkçemize ihânet ettiğimi” söyleyenler bile çıktı. Birkaç gün önce ise, “lutfen doğru dil kullanın, insan gıcık oluyor” şeklinde, eleştiri tarihine geçmeye lâayık, “muhteşem” bir takdîre de muhâtab oldum.

Evet; bendeniz, nisbeten farklı bir dil kullanırım, okuyucularımı biraz sözlük karıştırmaya icbâr ederim ve “Öz Türkçe” de yazmam. Bu da bilinçli bir tercihin ürünü elbette.

Niçin?

İmdi, işbu “niçin”i açmak gerek; bu ise, “dil” üzerine konuşmak demektir.

Konuşalım.

Konuşalım; ama önce, müsâadenizle, bu gün ve ertesi gün, sizleri, Namık Kemal’in torunu Cezmi Ertuğrul tarafından yazılan, Cemil Meriç tarafından kısaltılmış şekliyle “*İş ve Düşünce*” dergisinde yayınlanan ve bu yazıma başlık seçtiğim “**Diller Nasıl Gelişir?**” isimli[*], özlü ama mühim bir yazı ile – dibâcede dergi tarafından konmuş bulunan takdîm kısmını çıkararak – başbaşa bırakacağım.

Şimdi söz benden çıktı.

★★★

“I- Dil ve Cemiyet:

“Cemiyet sınıflara bölünürken dil de ikiye ayrılıyor: edebiyat dili, avam dili. Sınıflar kuruluncuya kadar çeşitli zümrelerin konuştuğu diller henüz kesin olarak farklılaşmamıştır. Diller birlik ve saflıklarını kaybederek gelişirler. Latincenin tarihine bir göz atalım: İkinci pön harplerinden itibaren iki dili vardır Romanın: edebi latince, avam latincesi. Aynı ağacın birbirinden gittikçe uzaklaşan iki dalı gibiydi bunlar: İkinci yüzyıldan başlayarak Yunan düşüncesi, yunan zevki sızar Romaya. Yunanca kibarlar arasında moda olur. Edebiyat dili yunancadan gelen kelimelerle zenginleşir, iki dil arasındaki fark gittikçe büyür. Sezar devrinin ince zevkli yazarları için avam latincesi apayrı bir dildir: köylülerin, askerlerin, ayak takımının dili. Sezar Galyayı fethettiği zaman o geniş topraklarda üç ayrı dil konuşuluyordu. Bu günkü Fransa'nın bulunduğu yerde Seltler oturuyordu, Galca konuşuyordu seltler. Sezarın ordulan bu ülkeye kendi dillerini, yani avam latincesini yaydılar. Bir asır sonra bütün Galya latince konuşuyordu. Ancak kibarlar öğrenebiliyordu edebi latinceyi. Kibarlar, yani pek küçük bir zümre. 407 istilası Galyaya son darbeyi vurur, zaten güçle ayakta durabilen edebi latince bu darbeye büsbütün silinir gider. Avam latincesi çeşitli ülkelerde yavaş yavaş gelişerek fransızca, italyanca, ispanyolca ve portekizceyi vücuda getirir. Orta çağ boyunca latince ilim dilidir. Millî dillerin gelişmesi Rönesanla yaşıt. Bu devirde halk dillerinden yeni edebi diller doğar.”

“Dil kucağında yaşadığı cemiyetle birlikte gelişir. İnsan zekası yeni fetihler yaptıkça dil de yeni kavramlarla zenginleşir. Yaşayan ve ilerleyen bir milletin dili olduğu yerde kalmaz. Hiç bir dil ilk saflığını devam ettiremez. Dile yabancı kaynaklardan aktarılan kelimeler o dilin öz malı olur. Atılamazlar bir daha. Biz onları çıkardığımızı sansak bile kısa bir zaman sonra hep birden geri dönerler.”

[*] “Diller Nasıl Gelişir?”, Kısaltan: Cemil Meriç, Yazan: Cezmi Ertuğrul., *İş ve Düşünce, Türkiye İktisadî ve İhtimâî İlimler Mecmuası.*, Sayı: 264, Aralık 1968, Cilt: XXXIII., s.4-7

